

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ PHILOSOPHY OF EDUCATION

УДК 130.2:37:004.9

DOI <https://doi.org/10.32782/hst-2026-26-103-17>

ФІЛОСОФІЯ САМОПІЗНАННЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ У КОНТЕКСТІ ЗАВДАНЬ EDTECH В ОСВІТІ

РАДІОНОВА, НАТАЛІЯ¹

Анотація

Статтю присвячено дослідженню ролі сучасних освітніх технологій та інструментів EdTech у сучасному освітньому середовищі, яке швидко змінюється під зростаючим впливом цифровізації. Доведено, що EdTech в освіті дозволяє підвищити ефективність традиційних методів навчання завдяки системам адаптивного та колективного навчання у цифрових лабораторіях. З цієї точки зору «EdTech освіта» органічно відтворює головні цілі суспільства 5.0. Доведено, що традиційні форми організації навчального процесу призводять до його формалізації та сприяють технократизму в освіті. Найбільш показова неефективність цієї системи виявляється саме у викладанні гуманітарних дисциплін, зокрема філософії, оскільки вона суперечить самій природі філософського знання. Визначено, як впровадження EdTech інструментів у навчальний процес може його оптимізувати, та які передбачувані ризики криє в собі тотальна цифровізація усіх сфер людського буття. Застосування методологічного потенціалу digital філософії дозволить критично проаналізувати не лише інструментальні аспекти цифровізації, але й її екзистенційні наслідки. Доведено, що цифровий гуманізм відкриває можливість переосмислення освітньо-виховних практик як таких, що мають сприяти гармонізації технологічного процесу. Обґрунтовано, що EdTech в освіті це цілісна концепція осмислення освітнього висновку про не процесу та саморозгортання освітнього простору, де традиційні методи навчання доповнюються або замінюються технологічними інваріантами програмного забезпечення віртуального відтворення освітнього середовища завдяки digital освіті. Основну увагу приділено визначенню можливості використання евристичного потенціалу філософії самопізнання Г. Сковороди при розробці сучасних цифрових освітніх практик. Імператив «пізнай себе» задає глибинний вектор для фіксації та аналізу процесу мислення, а цифрові інструменти дають змогу створювати інтерактивні щоденники, концептуальні карти та уявні діалоги у динамічному форматі з використанням елементів гри. Зроблено висновок, про необхідність інтеграції філософських ідей Г. Сковороди у сучасні освітні практики як основи світоглядного та морально-етичного виховання, що сприятиме гармонійному розвитку особистості у цифровому суспільстві.

Ключові слова: освіта, людина, культура, самопізнання, освітні технології, цифрова освіта, digital філософія, EdTech, Г. Сковорода.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Становлення цифрового суспільства актуалізує проблему переосмислення способів самореалізації та самопізнання людини в умовах дегітальної культури. Освіта, як одна з ключових сфер соціокультурного відтворення людства, виявляється в епіцентрі цих змін, що зумовлює появу нових форм організації навчального процесу, нових освітніх практик та стратегій взаємодії в освітньому середовищі. Особливого значення набувають цифрові віртуальні платформи, які не лише розширюють доступ до інформації, але й змінюють саму природу навчання,

що відповідно зумовлює необхідність дослідження чинників трансформації освіти в умовах цифрового суспільства. Зокрема, в аспекті співвідношення технологічного і людського, раціонального і ірраціонального, інструментального та ціннісного вимірів освітньої діяльності. Окреслена оптика дослідження зумовлює звернення до низки ключових концептів сучасності, що визначають характер трансформацій у сфері освіти та культурно-антропологічного саморозуміння людини. Передусім йдеться про феномен цифрової людини – Homo digitalis як нового антропологічного типу, що формується в умовах віртуалізації та медіоопосередкованості всіх сфер людського буття.

Не менш значущими є концепти цифрової освіти – Смарт-освіта, STEM-освіта, EdTech,

¹ Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди (Харків, Україна)
E-mail: radionova_natali@i.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7624-5539>

gamification-освіта, digital-освіта, AI-driven learning тощо, які репрезентують нову парадигму організації навчального процесу, що одночасно відкриває необмежені можливості доступу до знань, та актуалізує питання про межі технологізації освіти та збереження її гуманістичного виміру. Тож, особливої уваги набуває поняття digital філософії як спроби осмислити буття людини у цифровому світі. Водночас звернення до концепту самопізнання, розробленого Г. Сковородою, дозволяє надати відповідь на питання – чи здатне цифрове освітнє середовище відтворювати логіку внутрішнього духовного розвитку людини.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, з яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Ступінь розробки проблеми цифровізації освіти та homo digitalis в сучасному науковому дискурсі можна охарактеризувати як концептуально насичений. Серед праць, які склали теоретично підґрунтя даного дослідження варто відзначити наступних дослідників – Н. Бостром, В. Воронкова, С. Доценко, М. Кастельс, М. Култаєва, С. Куцепал, Д. Олтрейд, Е. Роджерс, М. Форт та ін. Критичний аналіз стратегій і небезпек поширення ШІ здійснено Н. Бостром, який високотехнологічне суспільство суперінтелекту метафорично визначає як «Діснейленд без дітей» (Бостром Н., 2020, с. 207). Окремо слід відзначити дослідження присвячені аналізу проблем використання технологій та інструментів EdTech в українському освітньому просторі (Кушнір Л., Хмеляр І., Шелевер О., 2023; Височан З.Ю., Юденкова О.П. Сопіна О.А., 2023). Проте, недостатньо розробленими залишаються питання збереження цілісності особистості, розвитку самопізнання та критичного мислення в умовах цифровізації освітнього середовища.

Мета та формування цілей статті. Метою є філософсько-антропологічне осмислення процесів цифровізації освіти та людини на основі аналізу завдань EdTech в освіті, а також можливості використання евристичного потенціалу філософії самопізнання Г. Сковороди при розробці сучасних цифрових освітніх практик. Відповідно до мети конкретизовано наступні цілі: проаналізувати сучасні концепти цифрової освіти та дослідити феномен цифрової людини, зокрема трансформації когнітивних, комунікативних і рефлексивних практик у цифровому середовищі; виявити взаємозв'язок між цифровізацією освіти та збереженням її гуманістичного потенці-

алу; довести ефективність застосування філософії самопізнання Г. Сковороди у якості методологічного ресурсу для підтримки саморозвитку цифрової людини; сформулювати рекомендації щодо інтеграції технологічних і гуманістичних підходів у сучасні технології навчання EdTech.

Методологія дослідження. Методологія дослідження ґрунтується на міждисциплінарному синтезі методів філософської антропології, історичної компаративістики та застосуванні системного підходу, що дозволяє розглянути взаємозв'язок між освітніми EdTech-технологіями та розвитком самопізнання та критичного мислення. Компаративний метод дає змогу порівняти традиційні освітні моделі та сучасні цифрові платформи у контексті інтеграції ідейних принципів філософії Г. Сковороди в сучасну «EdTech освіту». Застосування методологічного потенціалу digital філософії дозволить критично проаналізувати не лише інструментальні аспекти цифровізації, але й її екзистенційні наслідки.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів. У сучасній освіті технології навчання, відомі як EdTech, відіграють дедалі важливішу роль у формуванні мотиваційних та змістовних завдань освітнього процесу. На практичному рівні EdTech дозволяє підвищити ефективність традиційних методів навчання завдяки системам адаптивного та колективного навчання у цифрових лабораторіях. З цієї точки зору «EdTech освіта» органічно відтворює головні цілі суспільства 5.0. Варто зазначити, що ключовий концепт і вихідний принцип архітекτονіки суспільства 5.0. полягає в тому, що «все починається з людини, а не з технологій» (Саух П.Ю., Саух І.В. 2023, с. 4). Відповідно до такого розуміння формується й основна мета «Освіти 5.0.» – плекання «інтелектуально, соціально та емоційно сильних особистостей, що досягається шляхом інноваційного досвіду навчання» (Саух П.Ю., Саух І.В. 2023, с. 4). Також варто відзначити, що важливим складником інноваційного навчання є «уміння екстраполювати знання з однієї сфери в іншу, «зв'язувати» їх, надавати їм смисл, а й уміння перетворювати їх на життєву мудрість» (Саух П.Ю., Саух І.В. 2023, С. 4 – 5).

Саме тому, головна мета застосування цифрових технологій EdTech полягає не тільки в забезпеченні ефективного доступу до знань, враховуючи різні організаційно-методологічні, культурні та соціальні аспекти взаємодії між

агентами та адресатами навчального процесу, але й стати допоміжною альтернативною практикою навчання та оцінювання у технократичних підходах кредитно-модульної системи. Попри інституційну ефективність та формалізовану прозорість кредитно-модульна система та тестове оцінювання викликають суттєві критичні зауваження з огляду на зміст і цілі «Освіти 5.0.». Серед принципових структурно-логічних невідповідностей кредитно-модульної системи – редукування знання до окремих завершених блоків, що підлягають швидкому засвоєнню та зручному контролю у вигляді тестового оцінювання, яке у свою чергу, посилює технократичну парадигму освіти, в якій пріоритет надається вимірюваним показникам, що обмежує інноваційну спроможність самих педагогічних практик. Як слушно зауважує Р. Олсон: «з точки зору традиційних технократів, продуктом освіти є знання змісту», але «з огляду на бали, які отримують студенти на стандартизованих тестах, незрозуміло, що саме вимірюється, оскільки те, що є найважливішим в освіті – ентузіазм до навчання та здатність самостійно відкривати знання, залишається невимірним» (Olson Richard G. 2016, с. 178). Крім того, кредитно-модульна (блочна) система часто ігнорує афективний вимір освіти – допитливість, інтерес, інтелектуальну ініціативу та «любов до навчання, яка сама по собі є законною метою, а не інструментом досягнення чогось іншого» (Olson Richard G. 2016, с. 178). Найбільш показова неефективність цієї системи виявляється саме у викладанні гуманітарних дисциплін, зокрема філософії, оскільки вона суперечить самій природі філософського знання. «Не випадково Григорій Сковорода у своїй педагогічній практиці надавав такого значення давньогрецькому світоглядному ідеалу «пайдейї», поєднуючи виховання, навчання людини через включеність їх у весь комплекс національної культури й природи, і лише через цю включеність виходив на її освіченість» (Саух П. Ю. 2023, с. 3). Адже, філософія як наука й навчальний предмет не є сукупністю дискретних знань, які можна поділити на блоки та виміряти через стандартизовані показники, тому що сутність філософії – «любов до мислення», то її зміст розкривається у процесі мислення, інтерпретації, постановці питань «вічних» питань і формуванні ціннісно-світоглядної позиції, що потребує тривалого інтелектуального вишкілу. За слушною заувагою Г. Сковороди: «мудрого очі його в голові його,

очі ж безумних – на кінцях землі» (Сковорода, Григорій. 2011, с. 162).

Особливо небезпечним у вивченні філософії є традиційне поєднання кредитно-модульної системи з тестовим оцінюванням. Оскільки, тестовий підхід орієнтований на «дослівне» відтворення вивченого, тоді як філософський спосіб мислення передбачає множинність інтерпретацій і відкритість смислів. Тож, відображає лише поверховий рівень засвоєння змісту понять, теорій, концепцій тощо, а не глибину їх розуміння, що вже саме по собі є шкідливим для людини яка навчається мудрості. Крім того «накопичувальна» логіка кредитно-модульної системи формує зовнішню мотивацію, що суперечить внутрішній природі філософського пізнання, яке ґрунтується на сумніві та самопізнанні.

За слушною думкою В. Воронкової та В. Нікітенко найбільш «актуальним питанням ідеології Digital Humanities є питання: як уживаються філософія як частина гуманітарного блоку, з одного боку, та цифрові технології, з іншого, тобто якою мірою ми можемо говорити про Digital Philosophy» (Воронкова В. Г., Нікітенко В.О., 2022, с. 72). В цьому контексті важливо звернутися до дослідження С. Куцепал, яка наголошує, що застосування технологічних реалізацій ІІІ розширюється на сферу креативної діяльності людини (Куцепал С. 2025, с. 89). Адже, сама процедура «підбору інновацій» за своєю природою є креативною та морально відповідальною, оскільки як наголошує Е. Роджерс: «ефективний підбір інновації – це ключ до ключ до життєспроможності нової ідеї» (Роджерс Е., 2009, с. 461). Однак, як пише П. Гілен: «Креативна людина наважилася піти далеко. Людство творить фіктивний світ, у який спочатку вірить, а потім зневірюється, проте не полишає діяти» (Гілен П. 2023, С. 19).

Оскільки комп'ютерні програми та ІІІ досить часто розглядаються в ракурсі негативної антропології, яка в інформаційних технологіях вбачає безпрецедентну дестабілізуючу силу (Форд М., 2016, С. 95 – 117), посилення технологій контролю та технологій спостереження (Кастельс М., 2007, С. 168 – 187), тож цілком виправданим є й розуміння віртуального світу як простору для цифрової шизофренії (Поліщук О., Поліщук, О. 2025), масовість якої не в останню чергу визначається ситуацією поширеності та доступності знання (Олтрейд Д., 2021, с. 346). Також слушною є думка М. Култаєвої, що «дигітальна куль-

тура, припускає можливість відтворення руйнівних практик» (Култаєва М. Д., 2020, с. 12). Аналізуючи новий образ людини – homo digitalis, М. Култаєва зазначає: «Вторгнення інформаційних технологій у повсякденне життя змінює як концептуальні засади визначення людини, її differentia specifica, так і її методологічно релевантний образ» (Култаєва М. Д., 2020, с. 15).

Оптимістичний погляд на майбутнє homo digitalis стверджується в праці українських дослідниць в галузі філософії освіти, які обґрунтовують необхідність активізації етичного та інноваційного потенціалу цифрового гуманізму в сучасних освітніх і повсякденних практиках (Нікітенко В., Воронкова В., Кивлюк О., 2025, с. 88). У контексті цифровізації освіти цифровий гуманізм відкриває можливість переосмислення освітньо-виховних практик як таких, що мають сприяти гармонізації технологічного процесу. Як зазначає Д. Медовз: «Майбутнє неможливо передбачити, однак його можна уявити і турботливо втілити в життя. Системи не можна контролювати, однак їх можна проєктувати і перепроєктовувати» (Медовз Д., 2024, С. 248 – 249). Як зазначають українські дослідники: «Використовуючи тренди EdTech і цифрові технології, розробники об'єднуються з викладачами, щоб випустити захоплюючі навчальні посібники та лекції, щоб телепортувати здобувачів у часі чи просторі для кращого розуміння матеріалу (Кушнір Л., Хмельяр І., Шелевер О., 2023с. 240). Таке розуміння передбачає трансформацію не лише технологічної інфраструктури, але й ціннісних основ освітніх і соціальних інституцій, у яких формується новий антропологічний тип цифрової людини.

З огляду на вище зазначене, можна стверджувати, що EdTech в освіті завдяки адаптивним платформам, інтерактивним середовищам та можливості вибору індивідуальної траєкторії навчання, відтворює основний принцип сквородинівської ідеї «пізнай себе» (Сковорода, Григорій. 2011, с. 151). Глибинна семантика цього поняття відкривається Г. Сковородою у концепті мислячої людини: «наша думка – головна наша людина. В ній ми й перебуваємо, а вона є нами» (Сковорода, Григорій. 2011, с. 157).

«Пізнання себе» у інтерпретації Г. Сковорода – це процедура відкриття в собі істинної людини: «Коли пізнаєш, то й дістанеш її» (Сковорода, Григорій. 2011, с. 159). Як свого часу наголошував С. Кримський: «Людина – істота, що проречена на трансценденцію. Вона прориває кордони фактичного буття і окреслює обрії ідеально значимого» (Кримський С.Б., 2012 с. 50). Саме тому, принципово важливо, щоб цифрові освітні середовища були структуровані таким чином, аби стимулювати розвиток критичного мислення, здатності до рефлексії та самопізнання. В цьому сенсі технології та інструменти EdTech можна використовувати для створення інтерактивного простору для моделювання діалогів з філософами минулого, а також проводити онлайн-дискусії, що є важливим для розвитку філософського способу мислення. Імператив «пізнай себе» задає глибинний вектор для фіксації та аналізу процесу мислення, а цифрові інструменти дають змогу створювати інтерактивні щоденники, концептуальні карти та уявні діалоги у динамічному форматі з використанням елементів гейміфікації. Хоча Ф. Ніцше свідомо звертається до метафори «весела наука», щоб переосмислити саму природу філософії, проте використання інструментів EdTech не повинне перетворити освіту на індустрію розваг, радше має допомогти зробити філософію стилем життя.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Таким чином, EdTech в освіті це цілісна концепція осмислення освітнього процесу та саморозгортання освітнього простору, де традиційні методи навчання доповнюються або замінюються технологічними інваріантами програмного забезпечення віртуального відтворення освітнього середовища завдяки digital освіті. Упровадження EdTech у сучасний освітній простір є одним із ключових викликів і водночас можливістю посилення внутрішньої мотивації до навчання. Саме тому, потребує подальших досліджень та оцінки ризиків і переваг застосування EdTech для трансформації української освіти у напрямку підтримки культури самопізнання та посилення гуманістичного виміру сучасних педагогічних технологій.

Список використаних джерел

- Бостром Н. Суперінтелект. Стратегії і безпеки розвитку розумних машин. Пер. з англ. Антон Ящук, Антоніна Ящук, Київ: Новий формат, 2020. 408 с.
- Височан З.Ю., Юденкова О.П. Сопіна О.А. Технології EdTech як засіб стабільності та неперервності освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Випуск 62. Том 1. С. 9 – 12.

- Воронкова В. Г., Нікітенко В.О., 2022. Філософія цифрової людини і цифрового суспільства: теорія і практика : монографія. Львів-Торунь : Liha-Pres, 460 с.
- Гілен П., 2023. Креативність та інші фундаменталізми. Пер. з гол. О. Смерек, Харків: ist publishing, 112 с.
- Кастельс М., 2007. Інтернет-галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу і суспільства. Пер. з англ. К.: Видавництво «Ваклер», 304 с.
- Кримський С.Б., 2012. Смыслоутворення як предмет методологічного аналізу. Теорія смислу в гуманітарних дослідженнях та інтенціональні моделі в точних науках. За ред. М.В. Поповича, Київ: Наукова думка, С. 50 – 71.
- Култаєва М., Радіонова Н., 2023. Просвітницька мобільність і романтичне прискорення: Г. Сковорода та М. Гоголь (філософсько-освітні та культурно-антропологічні розвідки) : монографія / за наук. ред. Н. Радіонової. Київ: Вид-во «Людмила», 226 с.
- Култаєва М. Д., 2020. Homo digitalis, дигітальна культура і дигітальна освіта: філософсько-антропологічні і філософсько-освітні розвідки Філософія освіти, 26 (1), С. 8 – 36.
- Куцепал С., 2025. Штучний інтелект та технічна творчість: аспекти інтеграції у континуумі цифрового суспільства. Humanities Studies. Випуск 25 (102), С. 86 – 92.
- Кушнір Л., Хмеляр І., Шелевер О., 2023. EdTech в освіті: переваги, ризики та перспективи в Україні. Актуальні питання гуманітарних наук. Випуск № 61 том 2, С. 237 – 243.
- Медовз Д., 2024. Мистецтво мислити системно. Розв'язання проблем від особистого до глобального масштабу. Пер. з англ. Ю. Шекет, Х. : Віват, 304 с.
- Нікітенко В., Воронкова В., Кивлюк О., 2025. Цифровий гуманізм як нова парадигма розвитку гуманітарних наук. Humanities studies, 22 (99). С. 81–90.
- Олтрейд Д., 2021. Нове мислення. Від Айнштайна до штучного інтелекту: наука і технології, що змінили світ. Пер. з англ. І. Возняка, Х. : Віват, 368 с.
- Поліщук, О., Поліщук, О., 2025. Діджиталізація суспільного буття – простір для шизофренії. HUMANITIES STUDIES, 23(100), С. 94 –100.
- Роджерс Е., 2009. Дифузія інновацій. Пер. з англ. В. Старка, К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 591 с.
- Саух П.Ю., Саух І.В., 2023. «Суспільство 5.0». Архітектоніка освіти в умовах п'ятої промислової революції: виклики та перспективи. Вісник НАПН України, 5(2), С. 1 – 7.
- Саух П. Ю., 2023. Український любомудр: чи сповна ми відкрили оригінальність філософії Григорія Сковороди. Вісник НАПН України, 5(1), С. 1 – 4.
- Сковорода, Григорій. 2011. Повна академічна збірка творів / За редакцією проф. Леоніда Ушкалова. Харків – Едмонтон – Торонто : Майдан; Видавництво Канадського Інституту Українських Студій, 1400 с.
- Форд М., 2016. Пришестя роботів. Техніка і загроза майбутнього безробіття. Пер. з англ. В. Горбатько, К. : Наш формат, 400 с.
- Olson Richard G., 2016. Scientism and Technocracy in the Twentieth Century The Legacy of Scientific Management. Lanham-Boulder-New York-London, 209 с.

References

- Bostrom, N. Superintelekt. Stratehii i nebezpeky rozvytku rozumnykh mashyn [Superintelligence. Strategies and dangers of the development of intelligent machines]. Per. z anhl. Anton Yashchuk, Antonina Yashchuk. Kyiv: Novyi format, 2020. 408 p.
- Vysochan, Z. Yu., Yudenkova, O. P., Sopina, O. A. Tekhnolohii EdTech yak zasib stabilnosti ta neperervnosti osvity [EdTech technologies as a means of stability and continuity of education]. Innovatsiina pedahohika [Innovative Pedagogy]. 2023. Issue 62. Vol. 1. P. 9-12.
- Voronkova, V. H., Nikitenko, V. O. Filosofii tsyfrovoy liudyny i tsyfrovoho suspilstva: teoriia i praktyka [Philosophy of the digital human and digital society: theory and practice]: monohrafiia. Lviv-Torun: Liha-Pres, 2022. 460 p.
- Gielen, P. Kreatyvnist ta inshi fundamentalizmy [Creativity and other fundamentalisms]. Per. z hol. O. Smerek. Kharkiv: IST Publishing, 2023. 112 p.
- Castells, M. Internet-halaktyka. Mirkouvannia shchodo Internetu, biznesu i suspilstva [The Internet Galaxy. Reflections on the Internet, business and society]. Kyiv: Vydavnytstvo "Vakler", 2007. 304 p.
- Krymskyi, S. B. Smysootvorennia yak predmet metodolohichnoho analizu [Meaning-making as a subject of methodological analysis]. Teoriia smyslu v humanitarnykh doslidzhenniakh ta intentsionalni modeli v tochnykh naukakh [Theory of meaning in humanitarian studies and intentional models in exact sciences]. Za red. M. V. Popovycha. Kyiv: Naukova dumka, 2012. P. 50-71.
- Kultaieva, M., Radionova, N. Prosvitnytska mobilnist i romantychne pryskorennia: H. Skovoroda ta M. Hohol (filosofsko-osvitni ta kulturno-antropolohichni rozvidky) [Enlightenment mobility and romantic acceleration:

H. Skovoroda and M. Hohol (philosophical-educational and cultural-anthropological studies): monohrafiia / za nauk. red. N. Radionovoi. Kyiv: Vyd-vo "Liudmyla", 2023. 226 p.

Kultaieva, M. D. Homo digitalis, dyhitalna kultura i dyhitalna osvita: filosofsko-antropolohichni i filosofsko-osvitni rozvidky [Homo digitalis, digital culture and digital education: philosophical-anthropological and philosophical-educational studies]. *Filosofii osvity* [Philosophy of Education], 2020. 26(1). P. 8-36.

Kutsepal, S. Shtuchnyi intelekt ta tekhnichna tvorchist: aspekty intehratsii u kontynuumi tsyfrovoho suspilstva [Artificial intelligence and technical creativity: aspects of integration in the continuum of digital society]. *Humanities studies: Collection of Scientific Papers* / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia: Publishing house "Helvetica", 2025. 25(102). P. 86-92.

Kushnir, L., Khmeliiar, I., Shelever, O. EdTech v osviti: perevahy, ryzyky ta perspektyvy v Ukraini [EdTech in education: advantages, risks and prospects in Ukraine]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk* [Current Issues of Humanities], 2023. Issue 61. Vol. 2. P. 237-243.

Meadows, D. Mystetstvo myslyty systemno. Rozviazannia problem vid osobystoho do hlobalnoho masshtabu [Thinking in systems. Solving problems from the personal to the global scale]. *Per. z anhl. Yu. Sheket. Kharkiv: Vivat, 2024. 304 p.*

Nikitenko, V., Voronkova, V., Kyvliuk, O. Tsyfrovyi humanizm yak nova paradyhma rozvytku humanitarnykh nauk [Digital humanism as a new paradigm for the development of the humanities]. *Humanities studies: Collection of Scientific Papers* / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia: Publishing house "Helvetica", 2025. 22(99). P. 81-90.

Altraide, D. Nove myslennia. Vid Ainshteina do shtuchnoho intelektu: nauka i tekhnolohii, shcho zminyly svit [New Thinking. From Einstein to artificial intelligence: science and technologies that changed the world]. *Per. z anhl. I. Vozniaka. Kharkiv: Vivat, 2021. 368 p.*

Polishchuk, O., Polishchuk, O. Didzhitalizatsiia suspilnoho buttia – prostir dlia shyzofrenii [Digitalization of social being as a space for schizophrenia]. *Humanities studies: Collection of Scientific Papers* / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia: Publishing house "Helvetica", 2025. 23(100). P. 94-100.

Rogers, E. Dyfuziia innovatsii [Diffusion of innovations]. *Per. z anhl. V. Starka. Kyiv: Vyd. dim "Kyievo-Mohylianska akademiia", 2009. 591 p.*

Saukh, P. Yu., Saukh, I. V. "Suspilstvo 5.0". Arkhitektonika osvity v umovakh piatoi promyslovoi revoliutsii: vykyky ta perspektyvy ["Society 5.0". The architectonics of education under the fifth industrial revolution: challenges and prospects]. *Visnyk NAPN Ukrainy* [Herald of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine], 2023. 5(2). P. 1-7.

Saukh, P. Yu. Ukrainskyi liubomudr: chy spovna my vidkryly oryhinalnist filosofii Hryhoriia Skovorody [Ukrainian philosopher: have we fully discovered the originality of Hryhorii Skovoroda's philosophy]. *Visnyk NAPN Ukrainy* [Herald of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine], 2023. 5(1). P. 1-4.

Skovoroda, Hryhorii. Povna akademichna zbirka tvoriv [Complete academic collection of works] / za redaktsiieiu prof. Leonida Ushkalova. Kharkiv, Edmonton, Toronto: Maidan; Vydavnytstvo Kanadskoho Instytutu Ukrainykykh Studii, 2011. 1400 p.

Ford, M. Pryshestia robotiv. Tekhnika i zahroza maibutnoho bezrobittia [Rise of the robots. Technology and the threat of future unemployment]. *Per. z anhl. V. Horbatko. Kyiv: Nash format, 2016. 400 p.*

Olson, Richard G. Scientism and Technocracy in the Twentieth Century: The Legacy of Scientific Management. Lanham-Boulder-New York-London, 2016. 209 p.

NATALIIA, RADIONOVA – Doctor of Philosophical Sciences,
Head of Prof. M. D. Kultaieva Philosophy Department,
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Kharkiv, Ukraine)
E-mail: nataliia.radionova@hnpu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7624-5539>

HRYHORII SKOVORODA'S PHILOSOPHY OF SELF-KNOWLEDGE IN THE CONTEXT OF EDTECH CHALLENGES IN EDUCATION

Abstract

This article examines the role of contemporary educational technologies and EdTech tools within an educational environment undergoing rapid transformation under the growing influence of digitalization. It is argued that EdTech enhances the effectiveness of traditional teaching methods through adaptive and collaborative learning systems implemented in digital laboratories. From this perspective, EdTech-enhanced education organically realizes the principal

aims of Society 5.0. The article demonstrates that traditional forms of organizing the educational process tend to formalize it and to reinforce technocratic tendencies in education. The limitations of this model become especially evident in the teaching of the humanities, philosophy in particular, since such an approach runs counter to the very nature of philosophical knowledge. The study identifies the ways in which the introduction of EdTech tools can optimize the educational process and outlines the foreseeable risks inherent in the total digitalization of all spheres of human existence. It is argued that the methodological potential of digital philosophy makes it possible to critically analyze not only the instrumental dimensions of digitalization but also its existential consequences. Furthermore, the article shows that digital humanism opens up the possibility of rethinking educational and formative practices as practices that should contribute to the humanization and harmonization of technologically mediated development. In this sense, EdTech in education is conceptualized as a holistic framework for understanding the educational process and the self-unfolding of educational space, in which traditional teaching methods are supplemented or replaced by software-based technological forms of the virtual reproduction of the educational environment through digital education. Particular attention is paid to the possibility of actualizing the heuristic potential of H. Skovoroda's philosophy of self-knowledge in the development of contemporary digital educational practices. The imperative "Know thyself" establishes a profound orientation for the reflexive articulation and analysis of thought, while digital tools make it possible to create interactive journals, conceptual maps, and imagined dialogues in a dynamic, gamified format. The article concludes that H. Skovoroda's philosophical ideas should be integrated into contemporary educational practices as a foundation for worldview formation and moral-ethical education, thereby contributing to the harmonious development of the individual in a digital society.

Keywords: education, human being, culture, self-knowledge, educational technologies, digital education, digital philosophy, EdTech, H. Skovoroda.

© The Authors(s) 2026

This is an open access article under
The Creative Commons CC BY license

Received date 15.12.2025

Accepted date 17. 01.2026

Published date 17.02.2026

How to cite: Радіонова, Наталія. Філософія самопізнання Григорія Сковороди у контексті завдань EdTech в освіті. HUMANITIES STUDIES: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia: Publishing house «Helvetica», 2026. 26(103). P. 177–183
doi: <https://doi.org/10.32782/hst-2026-26-103-17>